

КИЇВСЬКИЙ МЕТРОПОЛІТЕН — підприємство міського електротранспорту. Від 1998 перебуває у комунал. власності. У структурі К. м. — 17 осн. підрозділів (служб): руху; рухомого складу (електродепо «Дарниця», «Оболонь» та «Харківське», вагоноремонт. завод); ескалаторна; електропостачання; сигналізації; електромех.; комерц.; колії, тунел. споруд і будівель; інформ. технологій і зв'язку; матер.-тех. постачання; соц. забезпечення; воєнізов. охорони; дирекція будівництва метрополітену. 1884 у Києві вперше у Рос. імперії кер. Пд.-Зх. залізниці Д. Андрієвський запропонував проект метрополітену, що передбачав прокладення тунелів від пристані на Дніпрі до залізнич. вокзалу через Пошт. і Бессараб. площі (не підтриманий депутатами міської управи). 1916 Рос.-амер. торг. палата запропонувала влас. проект будівництва К. м. (інж. І. Мочало), також відхилений міською владою. Уряд гетьмана Української Держави П. Скоропадського 1918 проголосив намір побудувати уряд. центр і лінію метро у р-ні Звіринець, що сполучала б Бессарабку і Деміївку, Звіринець та Лук'янівку, Набережну (чи Прорізню) із Задніпров. Слобідками, але і цей проект не було реалізовано у зв'язку із приходом до влади Директорії УНР. Перший у СРСР метрополітен відкрито 1935 у Москві (складався із 13-ти станцій). 1936 розглянуто і схвалено дипломну роботу випускника Моск. інституту інж. транспорту В. Папазова щодо проекту К. м. Однак через складну геополіт. ситуацію та поступове наростання загрози війни 1937 розпочато будівництво спецоб'єкта № 1 — двох тунел. переходів під Дніпром: Пд., який мав з'єднати Жуків о-в із поселенням Осокорки, та Пн. — для прямого сполучення Оболоні з Вигурівщиною. Після нападу Німеччини на СРСР роботи припинилися, переважна частина тунелів і невивезена техніка залишилися під водою, зі звільненням Києва 1944 розпочато розвідув. роботи та створення тех. проекту підзем. магістралі. 1949 створ. «Київметробуд», що заклав перші шахти, 1951 відбулося перше з'єднання тунелів між станціями «Дніпро» та «Арсенальна». 1960 уведено в експлуатацію першу дільницю Святошин.-Бровар. лінії довж. 5,2 км із 5-ма станціями — «Вокзальна», «Університет», «Хрещатик», «Арсенальна», «Дніпро». На лінії курсували 3-вагонні електропоїзди, які обслуговували тимчас. депо «Дніпро», що діяло до 1965. У тому ж році введено в експлуатацію три станції метрополітену («Гідропарк», «Лівобережна», «Дарниця») та електродепо «Дарниця». У рік пуску вагон. парк метрополітену нараховував 24 од., середньодобові перевезення становили 0,13 млн осіб (за рік перевезено 4,67 млн пасажирів). 1976 введено в дію першу чергу Куренів.-Червоноармій. лінії (2,3 км) із 3-ма

станціями — «Площа Калініна» (нині «Майдан Незалежності»), «Поштова площа», «Червона площа» (нині «Контрактова площа»), що з'єднала індустр. Поділ. р-н із центром міста. 1989 відкрито рух на Сирец.-Печер. лінії зі станціями «Золоті ворота» (входить до 15-ти кращих у світі за архіт. та мозаїч. оздобленням; арх. Б. та В. Жежеріни, М. Жариков; художники С. Адаменко, М. Ралко, Г. Корінь, В. Федько), «Палац спорту» та «Мечникова» (нині «Кловська»). Станом на кін. 2012 діють 3 лінії метрополітену — Святошин.-Бровар. (22,7 км — 18 станцій), Куренів.-Червоноармій. (19,4 км — 17 станцій), Сирец.-Печер. (23,9 км — 16 станцій). У центрі міста є 3 вузлові станції, де пасажирів можуть перейти з однієї лінії на іншу. Платформи розрах. на 5-вагонні поїзди. Мін. інтервал руху — 90 сек., макс. навантаження — 40 пар поїздів щогодини. Середньодобові перевезення у робочі дні — 1,8 млн пасажирів. Питома вага перевезень пасажирів К. м. становить бл. 65 % від заг. обсягу міських пасажир. перевезень (у порівнянні, 1961 — 5,2 %, 1979 — 18,2 %), напр., лише за 9 місяців 2011 перевезено 379,3 млн осіб. Найзавантаженіші станції: «Вокзальна», «Хрещатик» (вузлова), «Лісова», «Петрівка», «Лівобережна», «Видубичі» та «Святошин», побл. яких знаходяться залізничні станції та маршрути приміського автотранспорту. Пасажиропотік на кожній із них становить понад 50 тис. осіб щодоби. Святошин.-Бровар. лінія є осн. у системі К. м., щодоби перевозить понад 630 тис. пасажирів. Обслуговує густонаселені р-ни Києва, що знаходяться на обох берегах Дніпра, залізничні станції Київ-Пасажирський, Святошин та Дарниця. Куренів.-Червоноармій. лінією користуються понад 420 тис. пасажирів. Обслуговує густонаселені р-ни Пн. та Пд. Києва, залізничну ст. Київ-Петрівка. Сирец.-Печер. лінія щодоби перевозить понад 330 тис. пасажирів. У сфері обслуговування — густонаселені р-ни Києва, розташ. на обох берегах Дніпра, центр міста, залізничні ст. Сирець, Видубичі. Заплановано спорудження Поділ.-Вигурів. та Лівобереж. ліній. У госп-ві К. м. — понад 760 пасажир. вагонів, 120 ескалаторів, 70 електр. підстанцій, 200 водовідлив. установок, 100 вентиляц. шахт, 260 стрілоч. переводів. Заг. протяжність кабел. мереж становить понад 10 тис. км. Рухомий склад — вагони типу Є, Єж, 81-717/714 та їхні модифікації, поїзд «Славутич». На підприємстві введено в експлуатацію перший поїзд для метрополітену вітчизн. виробництва, створ. із 5-ти вагонів моделей 81-7021, 81-7022 на Крюків. вагонобуд. заводі (м. Кременчук Полтав. обл.). Нині Сирец.-Печер. лінія вже експлуатує понад 30 таких вагонів. Підйом та спуск пасажирів забезпечують ескалатори (найдовшим та найдавнішим у Києві є

двомарш. ескалатор ст. «Арсенальна»). Спільно з Крюків. вагонобуд. заводом К. м. освоїв серійне виробництво вітчизн. ескалаторів, що встановлені на станціях «Сирець», «Лісова», «Дарниця» та «Деміївська». Перевезення пасажирів з одного берега Дніпра на ін. здійснюється через мости метрополітену. Комплекс. міст «Метро» та міст через Русанів. протоку споруджено 1965 у складі 3-ї пуск. черги метрополітену. Певна довж. мосту «Метро» становить 689 м, правобережна естакада має довж. 119,5 м, а лівобережна — 160 м. Міст через Русанів. протоку довж. 349,2 м збудов. для транспорт. з'єднання між [Гідропарком](#) та лівим берегом Дніпра (Святошин.-Бровар. лінія). Пд. міст (довж. 1265 м) відкрито 1992 разом із пуском лівобереж. черги Сирець.-Печер. лінії. 1994–96 над частиною колії метрополітену, що проходить під вантами, збудовано захисну відкриту галерею довж. 592 м. Нині осн. система забезпечення безпеки руху поїздів у К. м. відповідає світ. стандартам, це зокрема сигналізація з автомат. регулюванням швидкості для локомотивів, операт.-технол. радіозв'язок, упр. стрілками та сигналами станцій метрополітену з центр. диспетчер. пункту з комп'ютер. керуванням; упр. роботою станцій із застосуванням відеонагляду. Для поліпшення обслуговування пасажирів у метрополітені впроваджено мобіл. зв'язок; встановлено інформ. монітори, що

полегшують пасажирів з вадами слуху користування метрополітеном; на нових станціях змонтовано ліфти-підйомники для тих, хто не може самостійно пересуватися сходами; для пасажирів із вадами зору входи до станцій обладнані звук. орієнтирами та на краю платформ нанесено спец. обмежув. лінію, що допомагає орієнтуватися при вході до станції та при посадці у вагон. Від 2000 у адм. будівлі діє Музей історії К. м., експозиція якого розміщена у 3-х залах (нараховує 1545 од. осн. та 910 од. допоміж. фондів і постійно оновлюється). Екскурсії проводяться як безпосередньо у музеї, так і на вироб. майданчиках служб та структур. підрозділів метрополітену (темат. із профорієнтації). Нині на підприємстві працюють понад 8 тис. осіб. К. м. очолювали М. Орлов (1960–75), С. Капітанюк (1975–85), М. Балацький (1985–2003), М. Шавловський (2003–06), П. Мірошников (2007–10), від 2010 нач. — В. Федоренко.

Рекомендована література

1. Киевский метрополитен. К., 1962;
2. Заремба Ф. М., Целиковская Т. А. Киевский метрополитен. К., 1976, Козлов К. Київський метрополітен. К., 2011.

[В. І. Зель](#), [М. М. Кураса](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Київський метрополітен / В. І. Зель, М. М. Кураса // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-11337>. — Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).